

Obsah

Cást první

1. Kdo naččil člověka mluvit?	7
2. Jazyků je mnoho	8
3. Znáte své příbuzné? (Příbuznost jazyků. Třídění jazyků)	10
4. Do dějin vstupují Slované	12
5. Jazyky živé — jazyky mrtvé. Jazyky světové a umělé	14
6. Z dějin českého jazyka	16
7. Tisíc let českého jazyka (Jazyk se vyvíjí)	18
8. O českých nářečích	23
9. O útvarech nadnářečních a o hovorové podobě spisovné češtiny	28

Cást druhá

1. Něco o dorozumívání (Řeč. Posunková řeč. Jazyk mluvený a psaný)	33
2. O lidském mluvicím stroji (O mluvidlech a artikulaci)	36
3. Není hláska jako hláska (O hláskách, samohláskách, dvojhláskách i souhláskách, o rozdělení souhlásek; o „ligované“ tabulce českých hlásek)	37
4. Slovo pod lupou (O slabíkách a jejich složení, o délce slov a o slově nejdelším)	42
5. Slovo a věta poslechem (O slovním přízvuku, důrazu, o příklonkách a předklonkách a ještě o něčem jiném)	45
6. O statečném rytíři a o správné výslovnosti	47
7. Která řeč je nejkrásnější? (O libozvučnosti hlásek v češtině)	53

Cást třetí

1. O největším objevu lidstva (Od značek k písmu. Od hieroglyfů k hláskovému písmu. O písmu vůbec, latinka a azbuka)	61
2. Jak psali naši předkové a jak my (Pravopis jednoduchý, diakritický, bratrský. Pravopisné opravy v obrození: analogická, skladná. Pravidla českého pravopisu)	67
3. Je český pravopis těžký?	74
4. Povídání o abecedě	81

Cást čtvrtá

1. Každý Čech čtvrtmilionářem (Slovní zásoba. Slovní zásoba národní, individuální, aktivní a pasivní. Jádru slovní zásoby. Frekvence slov)	87
---	----

2. O slově, o slovním významu a o systému ve slovní zásobě (Slovo, význam slovní a mluvnický. Sousedství. Slovo popisné a značkové. Systém slovní zásoby)	90
3. Slovní zásoba se neustále mění (Slova zanikají. Slovní zásoba se stále obohacuje. Stará slova dostávají nový význam. Tvoří se nová slova. Přejímání slov)	92
4. V české kuchyni (O přejímání cizích slov. Invaze latinských a řeckých slov. Češi poznávali svět. Slova původem exotická. Vypůjčky z jazyků slovanských. Česká slova v cizině)	96
5. Půjдете na fotbal, nebo na kopanou? (O užívání slov přejatých)	102
6. O potížích s demokracií, diskusí a imperialismem (Výslovnost cizích slov)	104
7. O slovním významu (Slovní význam obecný a jedinečný, širší a užší. Pojem nadřazený a podřazený, souřadný. Výčet a třídění)	107
8. O slovech milých a nemilých (Citové zabarvení slov; slova neutrální a expresivní. Vyjadřování objektivní a subjektivní)	111
9. O koruně a korunách vůbec (Slovní význam základní a druhotný. Slova mnohoznačná a jednoznačná; termíny)	113
10. Může sedlák orat s dvěma komoni? (Slohové rozvrstvení slovní zásoby. Slova slohově neutrální; slova spisovná a nespisovná; slova odborná, knižní, zastaralá, básnická, hovorová; nářeční, slangová, argotická)	115
11. Proč pan Kolbaba opustil resort ministerstva pošt (Synonyma. O rozdílech mezi synonymy. Antonyma)	119
12. O souvislosti studentské koleje s vozovou kolejí, motoru s nemotorou a přidavek o bidlech (Slova souzvučná. Dublety)	123
13. Má se jako pes (O přirovnání)	125
14. Táhl za jeden provaz: vzali nohy na ramena (Řčení; klišé, fráze)	128
15. Ty jsi ale dobrák (Ironické užití slova, eufemismus, dysfemismus)	130
16. Co máme vědět o slovnících	134

Cást pátá

1. Jak se tvoří nová slova (Tvoření slov odvozováním, skládáním, zkracováním)	145
2. O tzv. příbuznosti slov a také něco o jejich „pítvé“ (Slovní čeleď, příbuznost slov. Složená slova. Slovtvorný rozbor slova a rozbor stavby slova)	147
3. Ekonomie při odvozování slov (Slovtvorné významové skupiny. Mnohovýznamovost přípon. Odvozování slov se řídí pravidly. I způsoby odvozování slov zastarávají, přípony odumírají)	150
4. Jak se jmenujeme (Jména osobní. Dvojmennost osob. Přízviska. Jméno rodné a příjmení. Původ příjmení. Některé zvláštnosti v pravopisu a skloňování příjmení. Jak se podepisujeme)	154
5. O tvoření jmen ženských (Přechylování)	161
6. Jak vzniklo jméno vašeho rodiště? (Místní jména. Místní jména obyvatelská, osobní, ze jmen obecných, cizího původu. Jména pomístní)	166
7. Od plachetnice přes parolodi k parníkům (Tvoření slov skládáním. Slova složená; sprežky. Přídavná jména složená)	171
8. O tranzistoru, Sanorinu a jiných podivných slovech (Slova umělá, zkratková a odvozená)	174

Cást šestá

1. Desatero slovních druhů	179
2. Všechno má jméno, avšak ne všechno má své jméno vlastní	182
3. Potíže s velkými a malými počátečními písmeny	185

4. Kterého rodu je vlastně „kůň“?	187
5. Je dobytek životný, či neživotný?	189
6. Proč nemají ženy v mluvnici přednost	191
7. Trampoty s číslem u nás i ve světě	192
8. Rod a číslo předchází pád	194
9. Vzorná jména	196
10. Jména udávající vlastnosti podstatných jmen neboli jména přídavná	198
11. Vymyslíte nové zájmeno?	200
12. Jak počítáme	202
13. Slovo slov	204
14. Budeme si tykat?	206
15. To byly časy!	209
16. Dnešní časy a jejich využití	211
17. O slovesných způsobech i nezpůsobech	212
18. Není rod jako rod	214
19. O jedné zvláštnosti slovanských jazyků	216
20. A opět vzorná slova, tentokrát pro slovesa	219
21. Slova při slovese neboli příslovce	221
22. Předložky	222
23. Spojky a částice	223
24. Jak vlastně volá kohout?	224
25. Potíže s některými tvary některých jmen	226
26. ...a některých sloves	228

Cást sedmá

1. Začíná se od Adama: něco o větách	233
(Trojí stránka věty. Věta, souvětí. Druhy vět podle obsahu a jejich interpunkce)	
2. Pane, nevíte, kolik je hodin?	237
(Zápor větný a členský; zápornky <i>ne, ni</i> . Zesilování záporu. Věty s <i>aniž</i> . Věty s <i>aby</i> po slovesech obavy a bránění. Zápor slovní)	
3. Leccos o shodě přísudku s podmětem	241
(Větné vztahy a jejich mluvnické vyjádření; větné členy. Shoda přísudku s podmětem)	
4. Byl první máj	248
(Přívlastek shodný a neshodný; holý, rozvitý a několikanásobný. Přívlastek rozlišující a hodnotící. Přívlastek volný a těsný. Přístavek)	
5. Svič, měsíčku, polehoučku...	255
(Nepravidelnosti ve větné stavbě; vsuvka, citoslovce, věta neúplná)	
6. O stavbě souvětí	259
(Počet vět v souvětí. Věty hlavní a vedlejší. Souřadné a podřadné spojení vět. Složitě souvětí)	
7. O jednom strašidlu: interpunkce souvětí	266
8. Reč se mluví	271
(Reč přímá, nepřímá a polopřímá)	

Cást osmá

1. Kapitola „nezáživná“: o gramatice	277
(Nauka o jazyce a její části. Popis jazyka. Systém jazyka)	
2. Kapitola „záživnější“: nejen o jazykovědě, ale i o jazykovědcích	282
3. Chvála jazyka českého	289
Věcný rejstřík	293
Literatura	298
Obsah	299